

stiže nam potresna vijest, da smo ga izgubili. Tako nam s njim ugrabi smrt dragocjenih podataka o najvrednijem dijelu njegova žića, kad je počeo da kroči snažnim koracima stazom Gospodnjom i stao da se razvija u kršćanskoga junaka i pobjednika. Prazninu će bar donekle ispuniti nekoliko pisama, što su se srećom sačuvala, a pisao ih je u Pariz svom intimnom prijatelju g. D. G. Iz tih ćemo pisama povaditi ono, što je za širu javnost.

(Nastavit će se).

Obnovljenje.

„Zašto me dakle zovete: Gospode,
Gospode! a ne činite što velim?“
(Luk. VI. 46)

Večer . . . Velikim, morem svjetiljaka osvjetljenim pariškim boulevardima hrle tisuće. Tisuće, što odbaciše Svijetlo, ili što ga možda ni ne ugledaše nikad, traže svijetla u ispraznostima velikoga grada. Sreća je njihova ono, što im pravedni Gospod daje za malo dobra, što ga ovdje čine. Tragika je njihova zapisana već na zemlji u moralnoj i fizičkoj dekadenci i siromaštvu duševnoga života.

Ali dok bijedni taj Pariz provodi svoje besciljne noć, u mnogim kućama vlada mir. Velike kršćanske duše snivaju san pravednika. Njihovi su dani, satovi i minute bili puni briga. *On* je bio početak i svršetak svih njihovih, možda teških akata, misli i želja. Sada snivaju. *On* je nad njima. Sutra će da ih probudi ili na novu borbu ili na novi život. Jedno i drugo bit će u Njemu. Zato je dubok mir, što prekriva njihov san. San kršćanskih apostola. Ljudi, što ih sretamo u svim staležima i položajima, ali uvijek jednom te istom idejom pred očima: provesti u vlastitom življenju maksimum života Kristova.

O kako su sretni te velike, rijetke duše! Milijuni kršćana toga ne vide. Uši imaju, ali ne čuju. Veselje i smijeh bijednika sa boulevarda čovječanstva bruji im u ušima. Osjećaju, da je iza tih nasmijanih obojenih usana trulež i propast, ali ne će da to priznaju. Vide, da je svijetlo od boulevarda lažno i da jedna nezgoda u materiji, koja ga stvara, može potamniti sve to, ali njihove misli ne vole da se zaustavljaju na toj točki. Zavist ili najmanje neka isprazna želja vuče ih svim tim lažnim idolima i tako podijeljeni sami u sebi žive iz dana u dan, padajući često, ne shvaćajući nikad pravo, čemu su proživjeli jučerašnji dan, čemu minuli mjesec, godinu, čemu su, na koncu, proživjeli cio život.

Iza onih prvih bijednika, — čiji grijesi uostalom stvaraj katkada u velikim planovima Providnosti silne reakcije, čineći tako od pojedinaca uzore kršćanstva, — ovi su posljedni najveći krivci moralnom nazadovanju i slabljenju kršćanskih ideja u čovje-

čanstvu. Vječno nezadovoljni sami sobom, krive druge. Krive kršćanstvo, kome služe, optužujući ga — većinom da mogu svoje niže ciljeve postići — da je premalo moderno, da ne shvaća duha vremena. Griješe prestupajući tolike zapovijedi Božje ili tumačeći ih na svoj način. I ti ljudi, često mladi, daleko od toga, da bi imali kakvu solidnu naobrazbu u stvarima o kojima govore, razbacuju se praznim frazama, ali koje ostavljaju svoje tragove. Stvaraju i potkrepljuju mišljenje protivnika Crkve, za kojim i oni pomalo idu. Često su to puta neznatni, najmanji akti, no kako nijedna naša gesta nije bez značenja, konsekvence su njihove velike. Tako rade i djeluju, bez uvjerenja, bez brige da uvjerenje steknu. Iz neke nonchalantnosti, kako bi rekao Francuz. Ne zato da možda ne bi vjerovali — njihova su srca obično još dobra, ali grijesi i njihov zastupnik — davao pomažu ih u tome. Mlitavi da se dignu, provode dane u otupljivanju čutila i mozga živeći vječno na granici između života i smrti.

Tko su ti ljudi?

To smo mi! Mi svi, što živimo dva života. Jedan postojan, drugi ne. Jedan postojano griješenje, drugi nepostojana molitva, ispovijedi i pričesti bez duboke iskrene želje i čvrste odluke da se popravimo.

Zašto smo takvi?

Zar mi zbilja ne ljubimo Krista? Ljubimo. — Zašto onda? Kriv je možda milieu?

Ah, milieu, milieu! Njegova smo žrtva, prije nego smo na svijet došli. S njime živimo ne pitajući se, kakav je. No ima mjesto izvan njega, mjesto gdje on nije. Gdje nije on, ali je *On*. Gdje nije on, mali, sićušni, što je zarobio sve naše misli i osjećanja, nego *On*, veliki, koji je tako malen bio u našim srcima. Krist, što nam se daje, kad se mi njemu dajemo. Krist u tišini — duhovnih vježbi, eksercicija.

Zapitajmo se iskreno, što je *On*, od koga smo, u kome smo i kome neizbježno idemo, što je *On* u našim srcima? Šta je nama *On*, koji nas toliko ljubi, koji nam daje onu ljubav, za kojom čeznu naša srca, ljubav neizmjernu? Ljubav, koju je on sam koncentrisao u sebi, jer kako reče veliki sv. Augustin: „Nemirno je srce naše, dok se u tebi ne smiri.“ Zapitajmo se, koliko mi računamo s tim neizbježivim faktom, da je konac *On* t. j. sud, koji će *On* da izrekne? Kojim će da nas pozove u vječni život. Ako ćemo da budemo iskreni, morat ćemo priznati, da su ova pitanja suviše daleko od nas, a da bi na njih mogli odgovoriti u jedan čas iz dubina svojih duša.

Šta je ljubav Kristova za nas? Jedna apstrakcija, koja nam je dalja od svih ostalih ljubavi zemaljskih.

A ipak *On* čeka. Čeka i zove. *On*, čiji jesmo, makar tijelom i prah. *On* Veliki i Neizmjerni govori prašini svojoj: Sve je tvoje u meni. Veličina, slast i ljubav. Dodi, vidjet ćeš. Moja je ljubav

more, u kome sve živi. Mjesto malo, što si sam prihvatio, dajem ti sve. Sebe ti dajem, ja, Bog tvoj.

Jesu li naša srca zbilja tako pokvarena, da ne bi poslušala ovako slatka glasa? Bez sumnje nijesu. Pođimo dakle.

*

Konac je studija. Grupa mladih katoličkih studenata ostavlja Paris. Njihova lica nasmijana i bezbrižna slika su mladosti i milieu-a, u kome su živjeli. Sada idu. Kamo? Ne misle na to, i ako znaju.

To je Clamart, šumoviti brežuljak, što se diže nad Parizom i vila „Manrèse“ na rubu te šume. Tri stara časna Isusovca već godine i godine realiziraju djelo slavnoga sv. Ignacija, djelo što ga on napisao u prvoj Manresi: svoje duhovne vježbe.

U toj vili čeka ih sve. Lijepa jednostavna sobica, u kojoj su na stolu: *Evandjelje*, *Nasljeduj Krista* i djelo Ignacijevog. U prizemlju je kapelica, a iza kuće krasan vrt s Kristom u sredini, koji pruža ruke zovući ih k sebi. U jednom kraju vrta Gospa Lurdska, a svuda naokolo križni put. Visoko drveće i bršljan, što se po njemu isprepleo, povećava ugodni dojam mira. Mladi ljudi dršću u dušama pri susretu svega toga, u očekivanju onoga, što će doći. Strogi plan vježbi duhovnih navješćuje šutnju i iskorišćivanje svakoga sata. Zbrižna se mlada lica pri tom malo smrkavaju, misle: tu nema slobode, slabo ćemo se od toga okoristiti.

Međutim prvo zvono navješćuje uvodnu propovijed, koja svu sumnju i bojazan rastjerava. Kratak pogled na dosadanji život daje njegovu mizernu sliku. *Tu quis es? Šta si ti?* Nijesi li duša podijeljena u službi Božjoj, duša puna sklonosti prema zemaljskim stvarima? Duša rastrešena, koja ne moli nikako ili moli zlo? Duša mučena dugim napastima? *Tu quis es?* Moguće konačno duša okorjela u grijehu?

Svako srce za se dršće. Riječi pune svečane zbilje padaju u duše, u kojima je milost pripravila tlo. Bog traži samo dvije stvari: sabranost duha i poslušnost srca. Sve će se drugo dati. Bit će napasti i možda velikih, no tim bolje. Zaboravite za sad sve: braću, sestre, roditelje, sjajni Paris, što dolje leži. Vi ste i Krist. Mollite, puno mollite, neka vam da svoje svjetlosti. Nijedan akt vašega života nije bio veći od ovih duhovnih vježbi. Tu ćete da se možda i odlučite, izaberete stalež. Da date smjer čitavom budućem životu.

Mislite: šta koristi čovjeku, ako cio svijet dobije, a dušu svoju izgubi? Pođite u svoje sobe, mollite i mislite.

Dva dana iza toga razlaganja sa strane propovjednika, razmišljanja i molitve potresu dubinama mladih duša. Đavao pravi silne navale, ali poniznost srdaca prevladava sve. Kuša ih rastresti, ali volja radi. Cilj je postavljen, treba mu doći. Sve žrtvuje, sve se podnosi. Čeka se jedva velika ispovijed, u

kojoj će duša da istrese bijedu svojih grijeha. Treći je dan poput sunca, koje je sinulo nakon dugo vremena kroz otvor u tamni prostor. Krist je došao, duša je mirna, — ali to nije sve.

Istine se vjerske produbljuju. Kontemplira se ljepota neba i ispraznost života. Života, kakav jest i kakav će biti: borba i bol u svakom slučaju. To je konsekvenca prvoga grijeha i njoj se ne može izbjeći. No duše, u kojima je Krist, ne žaloste se radi toga. Jer izmjerile su život i sada idu da ga realiziraju. Novi ljudi u novi život.

Kakav je taj život?

Završetak iz bilježaka jednoga mladog čovjeka dat će možda njegovu idejnu sliku.

Svršava se. Kroz prozor, što je preda mnom, vidi se Paris. Njegove visoke kuće, tornjevi, kupole leže u sjeni oblaka. Tek od časa do časa sine sunce i onda postaju jasne i pune ljepote.

Nije li to život? Pun oblaka, tegobe i borbe, a dolazi Sunce, Svjetlost u duhovnim vježbama, koja ukrašava sve. Nije li to život, koji si mi ti, Gospode, označio? — Sve je tako.

Moj je put zacrtan, i ja ću njime da podem. Samo još nekoliko godina. A onda?

Vječnost! On! Sreća, koju svijet ne pozna!

Još nekoliko godina borbe, patnje i boli, a ipak ne kao Njegoviñ. Zar nije pred tammim Parisom zelenilo krasnih vrtova? I život ima svoje vrtove. U kojima ruže i ljiljani mirišu. Rijetko osjetimo njihov miris, jer On hoće da trpimo. Da puno trpimo.

Ali kad nam ga i da, to je da nas utješi, da olakša Križ. Mi znamo da to prolazi. Zato se i ne žalostimo, kad ga nema.

Jer nas čeka sreća.

Tamo gore. Gdje je nebo plavo kao lijepi plavi kristal.

Tamo gore. Gdje stanuje On. Koji nas ljubi, koji nas zove.

I mi Ga čujemo.

I mi Mu idemo. A On je radostan i cio Njegov dvor.

Jer je srce njegovo veliko. Puno ljubavi za nas. Ono gori za nama. Čezne da nas ogrli.

Gdje je ta duša, koja ne će božanskog ovog zagrljaja?

Nema je. Svi Ga hoće. Ali On ne će sviju. Jer on hoće ljubav za ljubav.

A ljubav je križ.

Paris, u augustu 1921.

Đuro Gračanin.